

APLICATIU

GUIA DOCENT

1. Dades de l'assignatura

Nom de l'assignatura	Mitologia i Religió
Codi	100421
Crèdits ECTS	6
Curs i període en el que s'imparteix	Quart, segon semestre
Horari	Dimarts i dijous de 16.30 a 18.00
Lloc on s'imparteix	LLetres
Llengües	Català

Professor/a de contacte

Nom professor/a	Joan Pagès Cebrian
Departament	Ciències de l'Antiguitat i Edat Mitjana
Universitat/Institució	UAB
Despatx	B7/138
Telèfon (*)	
e-mail	Joan.pages.cebrian@uab.cat
Horari d'atenció	Dimarts de 18.00 a 19.00

2. Equip docent

Nom professor/a	
Departament	
Universitat/Institució	
Despatx	
Telèfon (*)	
e-mail	
Horari de tutories	

(Afegeix tants camps com sigui necessari)
(*) camps optatius

3.- Prerequisits

L'assignatura no pressuposa coneixements previs per part de l'alumnat, tanmateix serà convenient que ja estigui familiaritzat amb els mites grecs a nivell bàsic. Es treballarà sobre documents en grec (ocasionalment en llatí), però se'n facilitarà la traducció perquè l'assignatura pugui ser seguida també per alumnes que no tinguin prou domini de les llengües clàssiques.

4.- Contextualització i objectius formatius de l'assignatura

La mitologia i la religió estan vinculades a les societats antigues d'una manera tan estreta que sovint és difícil destriar allò "religiós" d'allò "profà". La vida era mite i religió i les creences i ritus penetraven tots els àmbits, tant privats com públics, dels pobles antics. Grècia fou especialment prolífica en la creació d'un univers mitològic ric i complex que cal conèixer a fons si hom vol aprofundir en l'estudi dels textos grecs, de la literatura, la història i la societat gregues, així com la filosofia i la política. Aquesta dimensió interdisciplinària és imprescindible per a una bona formació en Humanitats en general, i en Estudis Clàssics en particular.

En els textos literaris grecs (i llatins), doncs, el mite, el culte i els ritus són omnipresents, fins a tal punt que és impossible assolir una capacitat escaient d'interpretació sense el coneixement de tot aquest marc de referències mítico-culturals.

D'altra banda, al llarg dels darrers cinquanta anys s'han fet avenços notables en aquest camp. Amb el concurs de disciplines diverses com l'antropologia, la psicologia i la sociologia la comprensió a què estem arribant del sentit del mite i el ritus grec i la seva incidència en l'individu, la família i la societat, fan d'aquesta disciplina una de les més atractives per a qualsevol estudiant que aspiri a un coneixement en profunditat que depassi l'enfocament tradicional, potser més atent a l'anècdota mitològica i a les seves diverses interpretacions simbòliques i iconogràfiques.

Ens proposem dos objectius generals:

- 1 Reflexió a l'entorn del mite i la seva relació amb el ritual des de perspectives diverses.
- 2 Anàlisi crítica de documents textuais i iconogràfics

5.- Competències i resultats d'aprenentatge de l'assignatura

Competència

CE16: Transmetre coneixements, comunicar conclusions de manera clara, tant oralment com per escrit, a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

Resultats d'aprenentatge

L'alumne haurà de ser capaç d'articular un discurs (redacció d'un article o exposició oral) a l'entorn del complex mite-ritual i les seves implicacions culturals i socials.

Competència

CE20 Contextualitzar els processos històrics i avaluar críticament les fonts i els models teòrics.

Resultats d'aprenentatge

L'alumne haurà de ser capaç de destriar fonts primàries i secundàries d'informació en funció de les seves necessitats a l'hora d'elaborar treballs

Competència

CT4 Reconèixer i posar en pràctica les habilitats següents de treball en equip: compromís, hàbit de col·laboració, capacitat per a incorporar-se a la resolució de problemes

Resultats d'aprenentatge

Els alumnes hauran de ser capaços de treballar en equip coordinant-se i col·laborant, implicant-se no només en el seu propi aprenentatge sinó en el de la resta del grup de treball i del grup classe.

6.- Continguts de l'assignatura

1. INTRODUCCIÓ: ELS MITES I LA RELIGIÓ A GRÈCIA

Introducció general. Definició de conceptes: mite i ritual. Tendències en la interpretació del mite i el ritual. Tipus de mites: cosmogònics, teogònics, antropogònics, escatològics, etiològics, fundacionals, teològics, heroics, etc. Procediments rituals: pregàries i ofrenes. El sacrifici: el mite de Prometeu i l'origen del sacrifici. Tipologia dels sacrificis. Oracles, juraments, transicions, purificacions.

2. EL CULTE ALS DÉUS DEL PANTEÓ OLÍMPIC

El culte als déus principals: Zeus, Hera, Posidó, Atena, Apol·lo, Àrtemis, Afrodita, Hermes. Simbologia i iconografia. Heortologia i calendaris. Santuaris urbans, extraurbans. Atenes: les Panatenees. Santuaris i festivals panhel·lènics: Olímpia, Delfos.

3. LA VIDA I LA MORT: MITE I CULTE DE LES DIVINITATS AGRÀRIES I CTÒNIQUES

Mites del més enllà. L'Hades. Demèter i Persèfone. Mites de catàbasi. Concepcions de l'ànima. Ritus funeraris. Ritus de fertilitat. Les dones i el culte: Les festes de les Tesmòfors.

4. CULTES MISTÈRICS

El mite d'Orfeu i l'Orfisme. Concepcions òrfiques: la immortalitat i transmigració de l'ànima. Cosmogonies òrfiques i la seva relació amb la Teogonia d'Hesíode. Cultes i iniciacions místiques: Eleusis, Cíbele, els Cabirs, etc. Els mites de Dionís. Les bacants (qüestions de gènere). Ritus agraris i Dionísies urbanes. Dionís òrfic.

5. MITES I CULTES DELS HEROIS

El culte dels herois: problemàtica. Relacions entre cultes heroics i divins. Mites i culte heroics. Alguns exemples: Pèlops, Hipòlit, Jacint, Hèracles, Aquil·les, Ifigenia, etc.

6. RITUS DE TRANSICIÓ

Ritus del cicle de la vida: natalici (amfidròmies), maturació (apatúries), ritus de matrimoni. Iniciacions i ritus de pas: Brauron i l'arkteia. Cultes fluvials, travestisme, ekdysia. Aquil·les a Esciros. L'agogé espartana i cretesa. Iniciació homoeròtica: els mites de Ganimedes i Pèlops.

7. MITES I RITUS DE PURIFICACIÓ

Concepcions d'impuresa i purificació. Ritus de purificació. Els casos d'Odisseu i Orestes. Mites de sacrificis humans: Ifigenia. Boc expiatori (farmakós). Katapontismós. La fundació de colònies com a ritus de purificació

7.- Metodologia docent i activitats formatives

Es combinaran els mètodes següents:

- 1 Classe teòrica
- 2 Discussió sobre textos i material iconogràfic
- 3 Treball cooperatiu
- 4 Exposició oral amb suport TIC
- 5 Redacció d'un article

TIPUS D'ACTIVITAT	ACTIVITAT	HORES	RESULTATS D'APRENTATGE
Dirigides	Classe teòrica	60	Coneixements teòrics i metodològics
	Participació en discussions	12	Coneixements pràctics
Supervisades	Treball cooperatiu	10	Implicació personal i col·laboració a un projecte comú
	Exposició oral	1	Capacitat de comunicació oral
	Redacció d'un article	22	Capacitat de comunicació escrita
Autònomes	Lectura de bibliografia	25	Coneixements teòrics i pràctics
	Recerca de material	20	Capacitat de gestió de la informació

8.- Avaluació

La matèria s'avaluarà mitjançant 4 ítems que s'enumeren a continuació amb la ponderació corresponent:

- 1 Exposició oral del treball en grup (20%)
- 2 Redacció d'un article (20%)
- 3 Participació en discussions de classe (10%)
- 4 Examen (50%)

9- Bibliografia i enllaços web

DICCIONARIS I OBRES DE CONSULTA

- Aghion, I. et alii. 1997. *Guía iconográfica de los héroes y dioses de la antigüedad*. Madrid.
- Bonnefoy, I. (ed.) 1981. *Dictionnaire des mythologies et des religions des sociétés traditionnelles et du monde antique*. Paris.
- Grimal, P. 2008. *Diccionari de mitologia grega i romana*. Barcelona
- Harrauer, C., Hunger H. 2008. *Diccionario de mitología griega y romana con referencia sobre la influencia de los temas y motivos antiguos en las artes plásticas, la literatura y la música de Occidente hasta la actualidad*. Barcelona
- LIMC = DD.AA. 1981-. *Lexicon iconographicum mythologiae classicae*. Zürich.
- Ogden (ed.) 2007. *A Companion to Greek religion*. Malden.
- Olalla, P. 2001. *Atlas mitológico de Grecia*. Atenes.
- Price S. (ed.), 2004. *The Oxford dictionary of classical myth and religion*. Oxford.
- Roscher, W. (ed.) 1884-1937. *Ausführlichen Lexicon des Griechischen und Römischen Mythologie*. Leipzig.
- ThesCRA = *Thesaurus cultus et rituum antiquorum* Los Angeles-Basel 2004.
- Woodward (ed.) *The Cambridge companion to greek mythology*. Cambridge.

BIBLIOGRAFIA GENERAL

- Bernabé Pajares, A. 2008. *Dioses, héroes y orígenes del mundo : lecturas de mitología*. Madrid.
- Bremmer, J. 1994. *Greek religion*. Oxford.

- Burkert, W. 1985. *Greek religion archaic and classical*. Oxford
- Buxton, R. 2004. *Todos los dioses de Grecia*. Madrid.
- Buxton, R. 2000. *El Imaginario griego. Los contextos de la mitología*. Madrid.
- Chirassi Colombo, I. 2005. *La religión griega: dioses, héroes, ritos y misterios*. Madrid.
- Delattre, C. 2005. *Manuel de mythologie grecque*. Bréal.
- Díez de Velasco Abellán, Francisco P. 1998. *Lenguajes de la religión : mitos, símbolos e imágenes de la Grecia*. Madrid.
- Gantz, T. 1993. *Early Greek myth : a guide to literary and artistic sources*. Baltimore.
- García Gual, C. 2007. *Introducción a la mitología griega*. Madrid.
- Gómez i Cardó, P. 1997. *La Religió i els déus dels grecs*. 1997.
- Graf, F. 1993. *Greek mythology: an introduction*. Baltimore.
- Kirk, G. S. 1971. *Myth : its meaning and functions in ancient and other cultures*. Cambridge.
- Larson, J. 2007. *Ancient Greek cults : a guide*. New York.
- Nilsson, M. 1980. *A History of Greek religion*. Westport.
- Parker, R. 1996. *Athenian religion : a history*. Oxford.
- Redondo, J. 2006. *Introducció a la religió i la mitologia gregues*. València.
- Rice, D. G. 1979. *Sources for the study of Greek religion*. Missoula.
- Vernant, J. P. Vidal-Naquet, P. 2002. *Mito y tragedia en la Grecia antigua*. Barcelona.
- Vernant, J. P. 1990. *Mythe et religion en Grèce ancienne*. Paris.
- Vernant, J. P. 2000. *L'Univers, els déus, els homes*. Barcelona.

10.- Programació de l'assignatura

GRUP/S: ____

Al llarg del període lectiu s'anirà desenvolupant el temari. Es formaran grups de treball. Cada grup assumirà la preparació d'un dels apartats dels temes 4 o 5 (treball cooperatiu) i l'exposarà en el moment oportú (exposició oral amb suport TIC). Algunes classes es destinaran a la discussió sobre fonts literàries, epigràfiques i iconogràfiques. Cada alumne haurà de redactar un article sobre un tema que escollirà lliurement. Al final del període lectiu es farà l'examen que constarà d'una part teòrica i una de pràctica

LLIURAMENTS

DATA/ES	LLIURAMENT	LLOC
Abril	Exposició oral amb suport TIC	Aula
Juny	Article	Aula o despatx
Juny	Examen	Aula
Juny	Informe de les discussions de classe	Aula o despatx